

İlgili Kanun / Madde
506 S.SSK/GEÇ. 20

T.C
YARGITAY
10. HUKUK DAİRESİ

Esas No. 2009/6282
Karar No. 2010/14165
Tarihi: 21.10.2010

- **SOSYAL SİGORTA İLİŞKİSİNİN KAMU HUKUKU İLİŞKİSİ OLMASI**
- **SİGORTALILIK HAKKININ VAZGEÇİLMEZLİĞİ**
- **HİZMET TESPİTİ**
- **RE'SEN DELİL TOPLANABİLECEĞİ**

ÖZETİ: Sigortalı, işveren ve Sosyal Güvenlik Kurumu arasında kurulan bu sosyal sigorta ilişkisi bir kamu hukuku ilişkisi olduğu gibi, sigortalı olmanın getirdiği hak ve yükümlülüklerden kaçınılmayacağına ilişkin yukarıda belirtilen kurallar nedeniyle, sigortalı hizmetin tespitine ilişkin davalar kamu düzenine ilişkindir. Hal böyle olunca; bu tür davaların özel bir duyarlılık ve özenle yürütülmesi zorunlu olup, hâkim tarafların kanıt ve beyanlarıyla yetinemez, kendiliğinden (re'sen) araştırma yapmak zorundadır

Dava, hizmet tespiti istemine ilişkindir.

Mahkemece, ilamında belirtildiği şekilde davanın reddine karar verilmiştir.

Hükmün, davacı vekili tarafından temyiz edilmesi üzerine temyiz isteğinin süresinde olduğu anlaşıldıktan ve Tetkik Hâkimi Alparslan Koçak tarafından düzenlenen raporla dosyadaki kâğıtlar okunduktan sonra işin gereği düşünüldü ve aşağıdaki karar tespit edildi.

1- Davanın yasal dayanağı 5510 sayılı Kanun'un geçici 7/1 'inci maddesi uyarınca uygulama alanı bulan mülga 506 sayılı Kanun'un 79'uncu maddesidir. Anılan maddenin 10'uncu fıkrası uyarınca, belgeleri işveren tarafından verilmeyen veya çalışıkları Kurumca tespit edilemeyen sigortalılar mahkemeye başvurarak sigortalı hizmetlerini alacakları ilamla tespit ettirebilirler.

Öte yandan Anayasa'nın 60'ıncı maddesine göre; "Herkes sosyal güvenlik hakkına sahiptir." 506 sayılı Kanun'un 6 ve 5510 sayılı Kanun'un 92'nci maddelerinde de söz konusu Anayasa kuralına paralel bir düzenleme ile "sigortalı olmak hak ve yükümlülüğünden kaçınılamayacağı ve vazgeçilemeyeceği" kuralına yer verilmiştir.

Sigortalı, işveren ve Sosyal Güvenlik Kurumu arasında kurulan bu sosyal sigorta ilişkisi bir kamu hukuku ilişkisi olduğu gibi, sigortalı olmanın getirdiği hak ve yükümlülüklerden kaçınılmayacağına ilişkin yukarıda belirtilen kurallar nedeniyle, sigortalı hizmetin tespitine ilişkin davalar kamu düzenine ilişkindir. Hal böyle olunca; bu tür davaların özel bir duyarlılık ve özenle yürütülmesi zorunlu olup, hâkim tarafların kanıt ve beyanlarıyla yetinemez, kendiliğinden (re'sen) araştırma yapmak zorundadır.

2- Bir davada çözümü hâkim tarafından bilinmeyen özel ve teknik bilgiyi gerektiren hallerde bilirkişiye başvurulur. Özel bir kanun hükmü ile bilirkişiye başvurmak zorunlu kılınmamışsa, davada özel ve teknik bilgiyi gerektirir bir hal bulunup bulunmadığını takdir hâkime aittir. Ne var ki; Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 275'inci maddesi uyarınca, "...Hâkimlik mesleğinin gerektirdiği genel ve hukuki bilgi ile çözümlenmesi mümkün olan konularda bilirkişi dinlenemez."

Somut olayda; 506 sayılı Kanun'un 79/10'uncu maddesi uyarınca davacının davalılardan işverene ait işyerinde hizmet akdi ile çalışıp çalışmadığı ve çalışma süresinin tespiti, yalnızca toplanan delillerin takdiri ile sonuçlandırılabilir niteliktedir. Bu konu hukuk kurallarına ilişkin bulunduğundan ayrıca bilirkişi incelemesi ile aydınlatılması gerekli herhangi bir yön bulunmamaktadır.

3- Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu'nun 159'uncu maddesinde; sürelerin kanun veya hâkim tarafından saptanacağı, kanunda gösterilen ayrık durumlar dışında hâkimin yasal olarak belirlenen süreleri artırıp, eksiltmeyeceği, kendisince saptanan sürelerin ise, ancak, iki taraf dinlendikten sonra ve kabul edilebilir sebeplere dayanılarak hâkim tarafından azaltılıp, çoğaltılabileceği yönünde düzenleme yapılmış; 160'inci maddesinde; sürelerin, iki tarafa tefhim ve gerekirse yöntemince tebliğ tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı açıklanmıştır. Anılan Kanun'un 163'üncü maddesinde ise; kanunun belirlediği sürelerin kesin nitelikte olduğu, söz konusu sürelerde yerine getirilmesi gereken işlem yapılmadığında o hakkın düşeceği, ayrıca, hâkim tarafından belirlenen süreler yönünden bu sürenin kesin olduğuna karar verilebileceği, aksi takdirde, saptanan süreyi geçirmiş olan tarafın yenisini isteyebileceği, bu suretle tanınan sürenin kesin olup, bir daha verilemeyeceği hüküm altına alınmıştır. Bu düzenlemelere göre; hâkim tarafından saptanan ve kural olarak kesin nitelikte olmayan sürenin kesin olduğuna karar verilebilir ise de, anılan kararın hiçbir kuşku ve duraksamaya yer vermeyecek açıklıkta olması ve kesin süreye uyulmamasının yaptırımının aynı kararda gösterilmesi zorunludur.

İnceleme konusu davada yürütülen yargılamada mahkemece, davacı tarafından bilirkişi ücretinin öngörülen kesin süre içerisinde yatırılması yönünde 26.11.2008 günlü oturumda ara karar verilmiş ise de; bu yükümlülüğe uyulmamasının doğuracağı yasal sonuçlar (yaptırımlar) tek, tek ve şüpheye yer bırakmayacak biçimde açıklanmamış olmakla. HUMK' nun 163'üncü maddesine uygun bir kesin sürenin varlığından söz edilemeyeceğinden, yöntemince verilmeyen kesin süreye uyulmadığından da bahsedilemez.

4- Hukuk yargılamasında kararlar, ara ve nihai olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ara kararları, yargılamaya son vermediği gibi, onu yürütmeye, ilerletmeye yarayan kararlardır. Yargılamaya son veren ve hâkimin davadan elini çekmesi sonucunu doğuran kararlara, nihai kararlar denmektedir ve esasa ilişkin (hükümler), usule ilişkin, davanın konusuz kalması durumunda verilen olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Mahkemenin verdiği her karar, hüküm niteliğinde değildir. Hüküm, davayı esastan çözümleyen, taraflar arasındaki uyuşmazlığı sona erdiren nihai karardır. Başka bir anlatımla, hükümler, davanın esası hakkında verilen nihai kararlardır. Hüküm ile taraflar arasındaki uyuşmazlık esastan sona erer ve hüküm kesinleşince, anılan uyuşmazlık (dava konusu) hakkında, aynı taraflar arasında, aynı dava sebebine dayanılarak, "kesin hüküm" nedeniyle yeni dava açılmaz.

Usule ilişkin nihai kararlar ile yargılama sona ermekte ve davaya bakmakta olan hâkim, o davadan elini çekmekte ise de, bu kararlar ile dava konusu (istem sonucu) hakkında karar verilmediğinden taraflar arasındaki uyuşmazlık çözümlenmemekte, usule ilişkin sorunlar karara bağlanmaktadır. Örneğin; görev veya yetki yönünden dava dilekçesinin reddine (HUMK/27), davalının rızası ile davanın takibinden vazgeçilmesi nedeniyle davanın son bulduğuna (HUMK/185), davanın açılmamış sayılmasına (HUMK/409), davanın nakline, göndermeye, dava koşullarından birinin bulunmaması nedeniyle davanın reddine ilişkin kararlar bu türdendir. Kanıtlama yüküne ilişkin kesin süreye aykırılık nedeniyle verilen davanın reddi kararı ise, iddianın kanıtlanamadığı anlamını taşımaktadır ve bu yönüyle esasa ilişkin karar olup, kesin hükmün tüm hukuki sonuçlarını doğurur.

Somut olaydaki gibi, tanınan kesin süreye karşın, ara karar gereğinin yerine getirilmemesi nedeniyle davanın reddine ilişkin verilen karar esasa ilişkindir.

Yukarıda sırlanan maddi ve hukuki olgular çerçevesinde değerlendirildiğinde; davacı, 02.04.2003 - 08.04.2004 tarihleri arasında davalılardan işverene ait petrol istasyonunda tanker şoförü ve pompacı olarak kesintisiz çalıştığının tespitine karar verilmesini istemiş olup; Mahkemece, işin esasına girilerek, deliller gerekirse re'sen toplanmak suretiyle takdir edilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken, tanınan kesin süreye karşın, ara karar gereğinin yerine getirilmediği gerekçesiyle yazılı şekilde "davanın usul yönünden reddine" ilişkin hüküm kurulması da, usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.

O halde, davacı vekilinin bu yönleri amaçlayan temyiz itirazları kabul edilmeli ve hüküm bozulmalıdır.

S O N U Ç: Temyiz edilen hükmün yukarıda açıklanan nedenlerle **BOZULMASINA**, temyiz harcının istek halinde davacıya iadesine, 21.10.2010 gününde oybirliğiyle karar verildi.